

Jarosław Jastrzębski
(Kraków)

Nostryfikacja akademickich dyplomów i stopni naukowych w II Rzeczypospolitej

Wprowadzenie

Nostryfikacja to uznanie zagranicznego dyplomu, stopnia lub tytułu naukowego albo zawodowego za równorzędny z krajowym. Postępowanie podjęte w tej sprawie określa się terminem nostryfikowanie. Zauważyć należy, że nostryfikacja nie ma bezpośredniego związku z przynależnością państwową zainteresowanej osoby, lecz z miejscem uzyskania przez nią dyplomu. Dotyczyć może zatem zarówno cudzoziemców, jak i krajowców, o ile dyplom zdobyli poza granicami danego państwa. Nie dotyczy zaś tych cudzoziemców, którzy zdobyli dyplom w kraju swojego pobytu.

Do polszczyzny termin trafił najprawdopodobniej za pośrednictwem języka niemieckiego (niem. *Nostrifikation*) lub też – co jest jednak mniej prawdopodobne – francuskiego (fr. *nostrification*)¹. Etymologicznie słowo wywodzi się natomiast z języka łacińskiego, gdzie *nostrificatio* oznaczało „uczynienie czegoś swoim”².

Zasadniczo nostryfikacja służy dwóm celom. Po pierwsze, pozwala na „sprowadzenie do wspólnego mianownika” wyników wykształcenia zdobytego w innym systemie szkolnictwa wyższego (narodowym lub międzynarodowym) oraz rezultatów osiągniętych w systemie obowiązującym w danym kraju. Dzięki temu mogą być porównywane ze sobą, co ma istotne znaczenie dla tych wszystkich sfer życia społecznego, które wymagają posiadania wyższego wykształcenia. I bynajmniej nie dotyczy to tylko dziedzin nauki czy oświaty. Po drugie, jest do pewnego stopnia gwarancją elementarnej sprawiedliwości wobec osób legitymujących się dyplomami lub stopniami naukowymi albo zawodowymi. Teoretycznie uniemożliwia bowiem – a w praktyce utrudnia – korzystanie z uprawnień równych absolwentom uczelni krajowych przez absolwentów tych uczelni zagranicznych, których poziom nauczania rażąco odbiega od standardów

¹ Słownik wyrazów obcych PWN, Warszawa 2002, s. 776.

² J. Sondel, *Słownik łacińsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 2009, s. 661.

przyjętych w danym państwie.

Powyższe cele mają charakter uniwersalny oraz zgodny z zasadami wolności nauki i nauczania. Jednak gwoli ścisłości należy dodać, że instytucja nostryfikacji może niestety służyć również celom politycznym i ekonomicznym. W pierwszym przypadku chodzi o ograniczenie obywatelom państw obcych lub przedstawicielom określonej narodowości, płci, religii itp. możliwości korzystania z praw wynikających z posiadania określonego wykształcenia, oczywiście zdobytego poza granicami kraju (choć może łączyć się to z różnymi formami dyskryminacji i w systemie krajowym). W drugim przypadku chodzi o ograniczenie konkurencji ze strony wspomnianych osób na rynku pracy danego państwa lub organizacji międzypaństwowej.

Nostryfikacja jest zatem przeprowadzana przede wszystkim w interesie osoby legitymującej się dyplomem uzyskanym poza danym systemem naukowym, lecz pragnącej korzystać z całości lub części uprawnień posiadacza analogicznego dyplomu w tymże systemie. Nostryfikacja może okazać się korzystna także dla państwa jej dokonującego. Pomyślne zakończenie postępowania daje bowiem szansę na pozyskanie osób z wiedzą i umiejętnościami na najwyższym poziomie, a nawet ekspertów w dziedzinach „deficytowych”, których brakuje w danym kraju. Może się bowiem zdarzyć, że ubiega się o nią osoba posiadająca wykształcenie nie znane danemu systemowi naukowemu. Nie jest tajemnicą, że były i są państwa, które wręcz ułatwiają imigrację osobom z wykształceniem wyższym lub naukowym, dostrzegając w tym dla siebie szeroko rozumiane korzyści ekonomiczne i społeczne.

Nostryfikacja nie musi być koniecznym elementem uznawania dyplomów i stopni naukowych lub zawodowych między państwami. Mogą one bowiem zawierać bilateralne lub multilateralne umowy o wzajemnym automatycznym uznawaniu efektów kształcenia. Przy najdalej idącej integracji w tym względzie, mogą stworzyć one wspólny system naukowy, na skutek czego dyplom uzyskany w jednym państwie jest honorowany w innych, bez dodatkowych formalności. Przy mniej zaawansowanej integracji, konieczne mogą być jakieś dodatkowe czynności, lecz bez postępowania nostryfikacyjnego. Co za tym idzie, nostryfikacja dokonana w jednym z państw sygnatariuszy takiego traktatu, jest uznawana w pozostałych. Natomiast nawet jeśli nostryfikacja jest wymagana, prawodawstwo może przewidywać różnego rodzaju ułatwienia dla poszczególnych grup nostryfikantów – osób starających się o uznanie dyplomu lub stopnia naukowego albo zawodowego.

System szkolnictwa akademickiego w okresie międzywojennym

System szkolnictwa akademickiego II Rzeczypospolitej opierał się kolejno na dwóch ustawach ustrojowych. Pierwsza z nich – *Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich*³ – obejmowała swą mocą okres od 15 września 1920 roku do 31 sierpnia

³ *Ustawa z dnia 13 lipca 1920 r. o szkołach akademickich* – Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494. Ogłoszona 10 sierpnia 1920 roku. Weszła w życie 15 września 1920 roku. Nowelizowana 11 razy: *Ustawą z dnia 29 lipca 1921 r. w przedmiocie zmiany art. 9 ustawy z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach akademickich* (Dz.U.Rz.P. Nr 72, poz. 494) (Dz.U. z 1921 r. Nr 69, poz. 447); *Ustawą z dnia 26 września 1922 r. w sprawie częściowego zawieszenia art. 47 ustawy z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach akademickich* (Dz.U.Rz.P. Nr 72, poz. 494) (Dz.U. z 1922 r. Nr 90, poz. 830); *Ustawą z dnia 18 lipca 1924 r. o przedłużeniu dawnego trybu egzaminów w szkołach akademickich* (Dz.U. z 1924 r. Nr 70, poz. 678); *Ustawą z dnia 16 lipca 1924 r. o zmianie niektórych przepisów ustawy z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach*

1933 roku. Ustanawiała ona sam system i jednocześnie stanowiła jego podstawę normatywną. Wprowadziła status szkoły akademickiej – placówki edukacyjnej o najwyższym poziomie kształcenia, przy czym obligatoryjnie instytucji naukowej, łączącej działalność dydaktyczną z działalnością badawczą.

System ten, obok licznych drobniejszych modyfikacji, przeszedł jedną gruntowną reformę – w 1933 roku, gdy weszła w życie *Ustawa z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich*, obowiązująca w pełni od 1 września 1933 roku (część jej przepisów obowiązywała natomiast już od 1 maja 1933 roku do końca II Rzeczypospolitej, a formalnie do 29 października 1947 roku)⁴. Nawiasem mówiąc, na podstawie tej właśnie ustawy odradzało się szkolnictwo akademickie w początkowym okresie rządów komunistów w Polsce. Nowy reżim dość szybko jednak doszedł do wniosku, że ten wzorzec nie odpowiada jego linii politycznej. Obie wyżej wymienione akademickie ustawy ustrojowe stanowiły swego rodzaju konstytucje systemu. Regulowały najbardziej fundamentalne kwestie związane z istnieniem i funkcjonowaniem tego najbardziej prestiżowego rodzaju szkolnictwa w II Rzeczypospolitej.

Ustanowiony 15 września 1920 roku polski system szkolnictwa akademickiego składał się pierwotnie z dziewięciu uczelni. Były to: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie⁵, Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie⁶, Uniwersytet Warszawski⁷, Uniwersytet Poznański⁸, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Szkoła Politech-

akademickich (Dz.U.Rz.P. Nr 72, poz. 494) (Dz.U. z 1925 r. Nr 2, poz. 10); *Ustawą z dnia 23 lipca 1926 r. zmieniającą art. 112 ustawy z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach akademickich* (Dz.U.Rz.P. Nr 72, poz. 494) (Dz.U. z 1926 r. Nr 93, poz. 536); *Ustawy z dnia 2 marca 1927 r. zmieniającej art. 1 ustawy z dnia 23 lipca 1926 r.* (Dz.U.Rz.P. Nr 93, poz. 536), *zmieniającej art. 112 ustawy z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach akademickich* (Dz.U.Rz.P. Nr 72, poz. 494) (Dz.U. z 1927 r. Nr 32, poz. 287); *Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lutego 1928 r. o stosunku służbowym profesorów państwowych szkół akademickich i pomocniczych sił naukowych tych szkół* (Dz.U. z 1928 r. Nr 24, poz. 204); *Ustawą z dnia 22 stycznia 1929 r. zmieniającą art. 1 ustawy z dnia 23 lipca 1926 r.* (Dz.U.Rz.P. Nr 93, poz. 536) *oraz art. 1 ustawy z 2 marca 1927 r.* (Dz.U.Rz.P. Nr 32, poz. 287) *o zmianie art. 112 ustawy z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach akademickich* (Dz.U.Rz.P. Nr 72, poz. 494) (Dz.U. z 1929 r. Nr 11, poz. 87); *Ustawą z dnia 18 marca 1932 r. o Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie* (Dz.U. z 1932 r. Nr 30, poz. 305); *Ustawą z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa* (Dz.U. z 1932 r. Nr 38, poz. 389) *oraz Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247). Uchylona 1 września 1933 roku *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247).

⁴ *Ustawa z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* – Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247. Ogłoszona 29 kwietnia 1933 roku. Weszła w życie 1 maja 1933 roku, a w pełnym zakresie 1 września tegoż roku. Nowelizowana była 5 razy, w tym 2 w latach 1933-1939: *Ustawą z dnia 29 marca 1937 r. o zmianie ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1937 r. Nr 27, poz. 192) *oraz Ustawą z dnia 2 lipca 1937 r. o zmianie ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1937 r. Nr 52, poz. 406). Ujednoczona została raz *Obwieszczeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 8 listopada 1937 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1938 r. Nr 1, poz. 6). Uchylona 30 października 1947 roku *Dekretem z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego* (Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 415).

⁵ Zob. J. Dybiec, *Uniwersytet Jagielloński 1918-1939*, Kraków 2000; K. Stopka, A. Banach, J. Dybiec, *Dzieje Uniwersytetu Jagiellońskiego*, Kraków 2000.

⁶ Zob. J. Draus, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918-1946. Portret uczelni kresowej*, Kraków 2007.

⁷ Zob. *Dzieje Uniwersytetu Warszawskiego 1915-1939*, Warszawa 1982; J. Miziołek, *Uniwersytet Warszawski: dzieje i tradycja*, Warszawa 2005; T. Manteuffel, *Uniwersytet Warszawski w latach 1915/16-1934/1935. Kronika*, Warszawa 1936.

⁸ Zob. *Dzieje Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza 1919-1969*, Poznań 1972.

niczna we Lwowie⁹, Politechnika Warszawska, Akademia Weterynarii we Lwowie¹⁰ i Akademia Górnicza w Krakowie.¹¹ Trzy uczelnie z powyższej listy zmieniły w okresie międzywojennym swoją nazwę. 29 stycznia 1921 roku Szkoła Politechniczna we Lwowie stała się Politechniką Lwowską¹². 31 grudnia 1922 roku Akademia Weterynarii we Lwowie zmieniła nazwę na Akademia Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie¹³. Wreszcie od 31 sierpnia 1935 roku Uniwersytet Warszawski figurował już jako Uniwersytet Józefa Piłsudskiego w Warszawie¹⁴.

Teoretycznie szkół akademickich miało być nawet dziesięć, gdyż pierwsza akademicka ustawa ustrojowa zaliczyła do nich również Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie. Problem w tym, że uczelnia wileńska została w pełni objęta prawodawstwem Rzeczypospolitej Polskiej dopiero w 1922 roku. Stało się tak na skutek wojny polsko-bolszewickiej (1919-1920) i sporu terytorialnego z Litwą. Mieszkańcy ziemi wileńskiej optujący za łącznością z Polską utworzyli wówczas państwo satelickie pod nazwą Litwa Środkowa, które funkcjonowało do czasu umocnienia się międzynarodowej pozycji Polski. Wówczas można było już zaprzestać pozorów oraz usankcjonować przynależność Wilna i okolic do Polski, bez narażania się na reperkusje ze strony wielkich mocarstw.

Kolejną szkołą wyższą, która uzyskała status akademicki i jednocześnie pierwszą taką instytucją prywatną była Wyższa Szkoła Handlowa w Warszawie. Stało się to 29 lutego 1924 roku. Tym samym liczba uczelni akademickich wzrosła do jedenastu¹⁵. 1 maja 1933 roku wspomniana placówka zmieniła nazwę i zaczęła funkcjonować jako Szkoła Główna Handlowa w Warszawie¹⁶.

Akademia Sztuk Pięknych w Krakowie uzyskała status akademicki dopiero 14 stycznia 1925 roku, stając się dwunastą uczelnią w systemie¹⁷. Może to budzić pewne zdziwienie z uwagi na to, że miała ona już długą tradycję funkcjonowania. Trzynastą uczelnią akademicką stała się 12 kwietnia 1932 roku Akademia Sztuk Pięknych w

⁹ Zob. Z. Popławski, *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844-1945*, Wrocław 1992; Z. Popławski, *Politechnika Lwowska w latach 1844-1945. Rodowody katedr, wykaz nauczycieli akademickich, dziedzictwo*, Kraków 1999.

¹⁰ Zob. L. Lewandowski, *Akademia Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie*, „Semper Fidelis”, Nr 3 (20), Wrocław 1994, s. 9-15.

¹¹ Zob. Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.

¹² Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 13 stycznia 1921 r. w przedmiocie zmiany nazwy „Szkoła Politechniczna we Lwowie” na „Politechnika Lwowska” – M.P. z 1921 r. Nr 23, poz. 60. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 29 stycznia 1921 roku. Uchylone 1 września 1933 roku *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247).

¹³ Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 grudnia 1922 r. w sprawie zmiany nazwy Akademii Weterynarii we Lwowie na „Akademia Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie” – Dz.Urz. Min.W.R.O.P. z 1922 r. Nr 32, poz. 429. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 31 grudnia 1922 roku.

¹⁴ Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 26 sierpnia 1935 r. o nadaniu Uniwersytetowi Warszawskiemu nazwy: „Uniwersytet Józefa Piłsudskiego w Warszawie” – Dz.U. z 1935 r. Nr 66, poz. 412. Wszedł w życie z dniem ogłoszenia 31 sierpnia 1935 roku.

¹⁵ *Ustawa z dnia 13 lutego 1924 r. w przedmiocie przyznania Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie praw szkół akademickich państwowych* – Dz.U. z 1924 r. Nr 19, poz. 185. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 29 lutego 1924 roku. Uchylona 1 września 1933 roku *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247).

¹⁶ Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

¹⁷ *Ustawa z dnia 16 lipca 1924 r. o zmianie niektórych przepisów ustawy z dnia 13 lipca 1920 roku o szkołach akademickich* (Dz.U.Rz.P. Nr 72, poz. 494) – Dz.U. z 1925 r. Nr 2, poz. 10. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 14 stycznia 1925 roku. Uchylona 1 września 1933 roku *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247).

Warszawie¹⁸. Wcześniej, od 8 kwietnia 1922 roku, działała ona pod nazwą Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie¹⁹.

1 maja 1933 roku szkołami akademickimi zostały kolejne placówki prywatne: Katolicki Uniwersytet Lubelski oraz Wolna Wszechnica Polska w Warszawie. Natomiast 1 września 1933 roku status akademicki rozciągnięto na Akademię Stomatologiczną w Warszawie²⁰. Liczba szkół akademickich wzrosła tym samym do szesnastu (trzynaście państwowych i trzy prywatne).

Pojawienie się kolejnych szkół akademickich umożliwiła nowelizacja *Ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* dokonana 8 kwietnia 1937 roku. Upoważniała ona Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do ustalenia terminu nadania statusu akademickiego czterem prywatnym szkołom wyższym: Wyższej Szkole Handlu Zagranicznego we Lwowie, Wyższemu Studium Handlowemu w Krakowie, Wyższej Szkole Handlowej w Poznaniu i Szkole Nauk Politycznych w Warszawie²¹. Pierwsza ów status uzyskała Wyższa Szkoła Handlu Zagranicznego we Lwowie z dniem 1 października 1937 roku, wraz ze zmianą nazwy na Akademia Handlu Zagranicznego we Lwowie²². Następne było od 1 września 1938 roku Wyższe Studium Handlowe w Krakowie, które jednocześnie zmieniło nazwę na Akademia Handlowa w Krakowie²³.

W międzyczasie, 2 września 1938 roku w systemie pojawiła się ostatnia uczelnia państwowa – Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, posiadająca wyjątkowy status wojskowej szkoły akademickiej²⁴. W okresie międzywojennym była to jedyna tego typu uczelnia w Polsce.

Wyższa Szkoła Handlowa w Poznaniu stała się uczelnią akademicką 10 listopada 1938 roku i odtąd funkcjonowała pod nazwą Akademii Handlowej w Poznaniu²⁵. Ostat-

¹⁸ *Ustawa z dnia 18 marca 1932 r. o Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie* – Dz.U. z 1932 r. Nr 30, poz. 305. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 12 kwietnia 1932 roku. Uchylona 1 września 1933 roku *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247).

¹⁹ *Ustawa z dnia 23 marca 1922 r. o Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie* – Dz.U. z 1922 r. Nr 24, poz. 197. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 8 kwietnia 1922 roku. Uchylona 1 września 1933 roku *Ustawą z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* (Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247).

²⁰ Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247.

²¹ *Ustawa z dnia 29 marca 1937 r. o zmianie ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich* – Dz.U. z 1937 r. Nr 27, poz. 192. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 8 kwietnia 1937 roku. Uchylona 30 października 1947 roku *Dekretem z dnia 28 października 1947 r. o organizacji nauki i szkolnictwa wyższego* (Dz.U. z 1947 r. Nr 66, poz. 415).

²² *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 13 sierpnia 1937 r. o ustaleniu terminu zastosowania postanowień ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich do Wyższej Szkoły Handlu Zagranicznego we Lwowie* – Dz.U. z 1937 r. Nr 64, poz. 497. Ogłoszone 4 września 1937 roku. Weszło w życie z dniem 1 października 1937 roku.

²³ *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 24 maja 1938 r. o ustaleniu terminu zastosowania postanowień ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich do Wyższego Studium Handlowego w Krakowie* – Dz.U. z 1938 r. Nr 40, poz. 331. Ogłoszone 10 czerwca 1938 roku. Weszło w życie 1 września 1938 roku.

²⁴ *Ustawa z dnia 23 sierpnia 1938 r. o Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie* – Dz.U. z 1938 r. Nr 65, poz. 488. Weszła w życie z dniem ogłoszenia 2 września 1938 roku. Uchylona 10 sierpnia 1949 roku *Dekretem z dnia 27 lipca 1949 r. o Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie* (Dz.U. z 1949 r. Nr 46, poz. 336).

²⁵ *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 25 października 1938 r. o ustaleniu terminu zastosowania postanowień ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich do Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu* – Dz.U. z 1938 r. Nr 86, poz. 580. Ogłoszone 10 listopada 1938 roku i data ta stanowi również

nią prywatną szkołą akademicką stała się Szkoła Nauk Politycznych w Warszawie – z dniem 1 września 1939 roku – zwana odtąd Akademią Nauk Politycznych w Warszawie²⁶. Była to zarazem ostatnia uczelnia, która weszła do systemu szkolnictwa akademickiego II Rzeczypospolitej. W sumie zatem w okresie międzywojennym funkcjonowało 21 szkół akademickich, w tym 14 państwowych i 7 prywatnych.

Okres przejściowy

Co ciekawe, pierwsza akademicka ustawa ustrojowa z 1920 roku nie zawierała żadnych norm odnoszących się bezpośrednio do nostryfikacji²⁷. Trudno orzec czemu tak się stało. Praktyka konstytucyjna II Rzeczypospolitej dawała jednak ministrom szeroki zakres swobody w wydawaniu aktów wykonawczych i to nawet bez wyraźnych ustawowych wytycznych. Dopiero druga akademicka ustawa ustrojowa z 1933 roku zawierała sformułowane wprost upoważnienie w tej sprawie dla Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego²⁸.

Już 15 lutego 1919 roku uznano, że wszystkie dyplomy doktorskie uzyskane po 1 listopada w uniwersytetach byłych Austro-Węgier, jako zagraniczne, wymagają nostryfikacji uniwersytetu w Krakowie lub Lwowie²⁹. Zabieg ten był o tyle prosty, że obie uczelnie należały jeszcze kilka miesięcy wcześniej do austro-węgierskiego systemu szkolnictwa akademickiego. Oba uniwersytety stały się w ten sposób na kilka lat swego rodzaju „strażnikami” polskiego systemu szkolnictwa wyższego.

W trybie przyspieszonym zajęto się kwestią dyplomów lekarzy weterynaryjnych. Akademia Weterynarii we Lwowie została zobowiązana do przeprowadzenia w 1920 roku nostryfikacji dyplomów obywateli polskich uzyskanych w Rosji po 1 stycznia 1917 roku oraz innych uzyskanych po 1 listopada 1918 roku. W przypadku osób zmobilizowanych jej termin mógł być późniejszy, lecz co najwyżej roczny od dnia demobilizacji³⁰. Następnie, 13 maja 1922 roku, wprowadzono przepisy nostryfikacyjne dla dyplomów lekarskich³¹.

Jednak Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wprowadził jednolite przepisy w sprawie nostryfikacji przeprowadzanej przez polskie szkoły akademickie dopiero z dniem 1 czerwca 1924 roku³². Dotyczyły także wyżej wymienionych

moment jego wejścia w życie.

²⁶ Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 28 kwietnia 1939 roku o ustaleniu terminu zastosowania ustawy z dnia 15 marca 1933 r. o szkołach akademickich do Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie – Dz.U. z 1939 r. Nr 44, poz. 290. Ogłoszone 16 maja 1939 roku. Weszło w życie z dniem 1 września 1939 roku.

²⁷ Dz.U. z 1920 r. Nr 72, poz. 494.

²⁸ Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247; Dz.U. z 1938 r. Nr 1, poz. 6.

²⁹ Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 8 sierpnia 1919 r. w przedmiocie nostryfikacji zagranicznych dyplomów doktorskich – Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1919 r. Nr 9, poz. 5. Ogłoszone 15 lutego 1919 roku.

³⁰ Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministerstwem Rolnictwa i Dóbr Państwowych z dnia 27 marca 1920 r. w przedmiocie nostryfikacji zagranicznych dyplomów lekarskich weterynaryjnych – Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1920 r. Nr 7, poz. 49. Ogłoszone 23 kwietnia 1920 roku.

³¹ Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego z dnia 14 kwietnia 1922 r. w przedmiocie uznawania zagranicznych dyplomów lekarskich dla wykonywania praktyki lekarskiej w Państwie Polskim – Dz.U. z 1922 r. Nr 30, poz. 251. Ogłoszone 28 kwietnia 1922 roku. Weszło w życie po upływie 14 dni po dniu ogłoszenia 13 maja 1922 roku.

³² Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 3 kwietnia 1924 r. w przedmiocie nostryfikacji zagranicznych dyplomów naukowych – Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 1 czerwca 1924 roku. Uchylone 25 marca 1938 roku Rozporządzeniem Ministra Wyznań Religij-

dypłomów lekarskich i weterynaryjnych, w zakresie w jakim nie było odmiennych uregulowań. Zostały one poważnie znowelizowane 25 marca 1938 roku³³. Wspólnie będziemy je dalej określać roboczo *Państwowym regulaminem nostryfikacji*. Sprawy w nim nieuregulowane pozostawały do rozstrzygnięć konkretnych wydziałów, które wydawały własne wydziałowe (względnie uczelniane) regulaminy nostryfikacji.

Państwowy regulamin nostryfikacji uznawał w całej rozciągłości nostryfikacje dokonane do 31 maja 1924 roku, na mocy wcześniejszych przepisów państwowych lub uczelnianych. Przewody nostryfikacyjne otwarte przed 1 czerwca 1924 roku toczyły się według zasad poprzednio obowiązujących³⁴. Analogiczny przepis przejściowy zastosowano wobec nostryfikacji rozpoczętych przed gruntowną zmianą *Państwowego regulaminu nostryfikacyjnego* z 25 marca 1938 roku³⁵.

Przewód nostryfikacyjny

Nostryfikacji dokonywała rada wydziałowa³⁶, wydziału właściwego dla danej dziedziny lub dyscypliny naukowej i jednocześnie uprawnionego do nadawania odpowiedniego stopnia naukowego³⁷. Przy czym, w placówkach jednowydziałowych od 1 września 1933 roku funkcję rady wydziałowej pełniło zebranie ogólne profesorów, zaś od 14 lipca 1937 roku rada profesorów³⁸. Oznaczało to, że wydział lub jednowydziałowa szkoła akademicka mogły nostryfikować stopień naukowy wyłącznie w takim zakresie, w jakim posiadały prawo nadawania stopni naukowych. Cały przewód nostryfikacyjny odbywał się w jednej szkole akademickiej³⁹. Od 25 marca 1938 roku mógł jednak zostać przeniesiony w trakcie trwania, o ile wyraziły na to zgodę obie zainteresowane rady wydziałowe⁴⁰. Zmiana wychodziła naprzeciw potrzebom nostryfikantów, którzy zmieniali miejsce zamieszkania, ale stanowiła też pewnego rodzaju zabezpieczenie w systemie (chodziło o sytuację, kiedy w danej uczelni zaistniałby niespodziewanie problem kadrowy ze specjalistami z dziedziny wiedzy wymaganej do nostryfikacji określonego dyplomu).

Osoba pragnąca uzyskać nostryfikację posiadanego dyplomu składała podanie do właściwej rady wydziału o otwarciu przewodu nostryfikacyjnego. Do podania należało załączyć:

- 1) metrykę urodzenia (chrztu);

nych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 marca 1938 r. o nostryfikowaniu zagranicznych stopni akademickich naukowych i zawodowych – Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

³³ *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 marca 1938 r. o nostryfikowaniu zagranicznych stopni akademickich naukowych i zawodowych* – Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 25 marca 1938 roku.

³⁴ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84.

³⁵ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

³⁶ Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego mógł wyrazić zgodę na statutowe nadanie radzie wydziałowej jednowydziałowej szkoły akademickiej nazwy rady profesorów, jak w przypadku Akademii Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie. Zabieg ten miał jednak charakter pozaustawowy i raczej nie do końca zgodny z literą prawa akademickiego, choć w zamian był logicznie uzasadniony. W każdym razie taka rada profesorów był przez prawo traktowana jako rada wydziałowa w rozumieniu pierwszej akademickiej ustawy ustrojowej z 1920 roku.

³⁷ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84; Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

³⁸ Dz.U. z 1933 r. Nr 29, poz. 247; Dz.U. z 1938 r. Nr 1, poz. 6.

³⁹ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84; Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁴⁰ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

- 2) życiorys;
- 3) dowód obywatelstwa polskiego;
- 4) oryginał świadectwa dojrzałości, uprawniającego do studiów akademickich w Polsce;
- 5) świadectwo moralności lub inny dowód nieskazitelności moralnej;
- 6) oryginał dyplomu, który miał zostać nostryfikowany;
- 7) potwierdzenie uiszczenie opłaty za otwarcie przewodu⁴¹.

Natomiast od 25 marca 1938 roku dodatkowo:

- 8) zaświadczenie o niekaralności sądowej;
- 9) dokument stwierdzający stosunek do służby wojskowej;
- 10) świadectwa potwierdzające przebieg studiów w szkole zagranicznej.

Przy czym, Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego mógł zwolnić kandydata od konieczności posiadania obywatelstwa polskiego, a na jednomyślny i uzasadniony wniosek zainteresowanej rady wydziału, także od posiadania świadectwa uprawniającego do studiów akademickich w Polsce⁴².

Rada wydziału mogła powierzyć ocenę kwalifikacji kandydata do nostryfikacji oraz jej ewentualnych warunków komisji nostryfikacyjnej. W takim przypadku referat komisji stanowił niewiążącą, choć przeważnie decydującą, podstawę do podjęcia przez radę wydziału uchwały o otwarciu przewodu nostryfikacyjnego.

Dziekan informował kandydata o uchwałach rady wydziału bez podawania ich uzasadnienia. Brak uzasadnienia niewątpliwie ułatwiał dziekanowi i radzie wydziałowej pracę, ale z pewnością budził też wątpliwości natury etycznej. Jak bowiem w takiej sytuacji można było wykluczyć, że na decyzje nie wpłynęły względy pozamerytoryczne? Uzasadnienie co prawda również nie dawało pewności w tym względzie, jednak wymuszało przynajmniej znalezienie istotnego merytorycznego pretekstu do odmowy. Poza tym, nader trudno było uzasadniać ewentualne odwołanie od „nieuzasadnionej” odmowy.

Od uchwały o niedopuszczeniu do otwarcia przewodu nostryfikacyjnego przysługiwało odwołanie⁴³. Do 24 marca 1938 roku można było je składać w terminie do trzech miesięcy od daty otrzymania odpisu kwestionowanej uchwały⁴⁴. Po wspomnianej dacie okres ten skrócono do 14 dni⁴⁵ i jak się wydaje było to rozwiązanie korzystne, gdyż przyspieszało cały proces nostryfikacyjny. Kandydat wnosił odwołanie do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za pośrednictwem dziekana. W razie uwzględnienia odwołania, kandydat miał prawo do ponownego ubiegania się o nostryfikację w tej samej albo innej szkole akademickiej. Po uprawomocnieniu się uchwały odmownej dziekan zawiadamiał o tym właściwe wydziały innych uczelni, tym razem z uzasadnieniem.

Przewód nostryfikacyjny polegał zasadniczo na zdaniu wszystkich egzaminów wymaganych przez obowiązujące regulaminy studiów. Rada wydziału mogła zażądać również spędzenia przez kandydata określonego czasu na studiach swego wydziału i

⁴¹ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84; Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁴² Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁴³ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84; Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁴⁴ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84.

⁴⁵ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

odbycia określonych zajęć⁴⁶. Od 25 marca 1938 roku, w przypadku nostryfikacji stopnia doktorskiego, wymagano także przedłożenia rozprawy doktorskiej (która stanowiła podstawę do uzyskania stopnia zagranicą) i przyjęcia jej przez radę wydziału. W przypadku zaś nostryfikacji niższego stopnia naukowego rada wydziału mogła również zażądać przedłożenia stosownej pracy do zatwierdzenia, względnie przygotowania nowej (zwłaszcza w przypadku, gdy w uczelni zagranicznej takowa nie była wymagana)⁴⁷.

Egzaminy składano w języku polskim w uczelni nostryfikującej. Sesje egzaminacyjne wyznaczała rada wydziału, zaś terminy konkretnych egzaminów określał dziekan. Przy czym, rada wydziału mogła zwolnić kandydata od tych egzaminów, które zdał on już uprzednio w uczelni zagranicznej. Nie miała jednak takiego obowiązku i mogło zdarzyć się, że żądano powtórnego egzaminu z identycznego przedmiotu. Niezdany egzamin nostryfikacyjny mógł być raz powtórzony, w terminie wyznaczonym przez radę wydziału, na wniosek egzaminatora. Kolejne powtórzenie egzaminu wymagało zgody Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, udzielonej na wniosek rady wydziału.

Przewód nostryfikacyjny kończył się uchwałą rady wydziału o uznaniu dyplomu (stopnia naukowego) za równorzędny z dyplomem (stopniem naukowym) udzielanym przez odnośny wydział polskiej szkoły akademickiej. W razie pomyślnego wyniku przewodu nostryfikacyjnego, dziekan umieszczał na zagranicznym dyplomie klauzulę zaświadczącą jego równoważność z dyplomami uzyskanymi na właściwym wydziale polskiej szkoły akademickiej. Dla jej ważności zaopatrywano ją w pieczęć uczelni oraz podpisy rektora i dziekana⁴⁸. Od 25 marca 1938 roku przyjęto jednolitą rotę klauzuli nostryfikacyjnej:

Po przeprowadzeniu postępowania nostryfikacyjnego na podstawie rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 marca 1938 r. (Dz.Urz.Min.W.R.O.P. Nr 3, poz. 65) Rada Wydziałowa [nazwy wydziału i uczelni] uznała stopień niniejszy za równoważny ze stopniem [nazwa stopnia naukowego lub zawodowego], wydawanym przez [nazwy wydziału i uczelni]⁴⁹.

Nostryfikacja w drodze przewodu była odpłatna. Opłata nostryfikacyjna składała się początkowo z dwóch części:

- 1) opłata za otwarcie przewodu;
- 2) opłata egzaminacyjna⁵⁰.

Od 25 marca 1938 roku doszła:

- 3) opłata manipulacyjna.

Rada wydziału mogła zwolnić kandydata od opłat za otwarcie przewodu i egzaminacyjnej. Opłata manipulacyjna musiała być uiszczona w każdym przy-

⁴⁶ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84; Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁴⁷ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁴⁸ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84; Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁴⁹ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁵⁰ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84; Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65. *Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 6 maja 1925 r. w sprawie zmiany przepisów o opłatach za nostryfikację dyplomów naukowych* - Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1925 r. Nr 14, poz. 139. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 1 września 1925 roku.

padku⁵¹.

Nostryfikacji nie wymagały, a co za tym idzie uznawane były za równorzędne z dyplomami polskich szkół akademickich:

- 1) dyplomy doktora wszech nauk lekarskich, wydane lub uznane przez uniwersytety byłego państwa austro-węgierskiego przed dniem 1 listopada 1918 roku;
- 2) dyplomy uprawniające do wykonywania praktyki lekarskiej w byłym państwie niemieckim przed dniem 27 grudnia 1918 roku;
- 3) dyplomy doktora medycyny lub lekarza, wydane lub uznane przez uniwersytety dawnego państwa rosyjskiego przed dniem 27 listopada 1917 roku;
- 4) dyplomy inżynierskie (względnie odpowiednie świadectwa złożenia drugiego egzaminu państwowego) uzyskane w szkołach akademickich państw zaborczych przed 1 listopada 1918 roku;
- 5) inne dyplomy, uzyskane w rosyjskich szkołach akademickich przed dniem 1 października 1917 roku;
- 6) inne dyplomy, uzyskane w austro-węgierskich i niemieckich szkołach akademickich przed dniem 1 listopada 1918 roku;
- 7) dyplomy uzyskane w niemieckich szkołach akademickich przed dniem 1 lutego 1920 roku przez byłych obywateli Rzeszy Niemieckiej;
- 8) dyplomy uzyskane w niemieckich szkołach akademickich przed dniem 15 lipca 1922 roku przez byłych obywateli Rzeszy Niemieckiej, zamieszkałych na stałe w polskiej części Górnego Śląska;
- 9) dyplomy uzyskane w austro-węgierskich szkołach akademickich przed dniem 10 sierpnia 1920 roku przez byłych obywateli austro-węgierskich, zamieszkałych na stałe w polskiej części Śląska Cieszyńskiego⁵².

Niezwykle wartościowy przepis wprowadzono 25 marca 1938 roku. Odtąd bowiem mianowanym profesorem zwyczajnym albo nadzwyczajnym w polskiej państwowej szkole akademickiej skutkowało – z mocy samego prawa – nostryfikacją posiadanych przez mianowanego zagranicznych stopni akademickich naukowych i zawodowych.

Od 25 marca 1938 roku Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego mógł ograniczyć w danej szkole akademickiej lub na danym wydziale liczbę osób, które dopuszczano do nostryfikacji w danym roku akademickim. Mógł też całkowicie ją zawiesić. Przy czym, obie decyzje mogły zostać podjęte na wniosek zainteresowanej rady wydziału, względnie rady profesorów uczelni jednowydziałowej, albo z inicjatywy własnej ministra, jedynie za wysłuchaniem opinii powyższego organu. Osoba nie dopuszczona do nostryfikacji z powodu wyczerpania się przydzielonego wydziałowi, względnie uczelni, kontyngentu nostryfikacji, miała pełne prawo ubiegać się o nią ponownie w kolejnym roku, względnie w innej uczelni akademickiej.

Problemem pozostawały przypadki, w których zagraniczny stopień naukowy nie posiadał polskiego odpowiednika lub też żadna ze szkół akademickich nie miała uprawnień wystarczających do przeprowadzenia jego nostryfikacji. Dopiero 25 marca 1938 roku pojawił się przepis wyraźnie upoważniający w takich przypadkach Ministra

⁵¹ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁵² Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1924 r. Nr 9, poz. 84; Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do przeprowadzenia przewodu nostryfikacyjnego, po zasięgnięciu opinii rady wydziału jednej ze szkół akademickich. Jednak, biorąc pod uwagę zwyczaje prawne obowiązujące w II Rzeczypospolitej, można stwierdzić, że sankcjonował on tylko wcześniej przyjętą wykładnię⁵³.

9 maja 1939 roku weszły w życie przepisy stanowiące, że cudzoziemcy starający się w Polsce o stopień doktora mogli zostać zwolnieni przez radę wydziału z konieczności nostryfikowania niższego stopnia naukowego, ale wyłącznie dla tego celu. Oznaczało to, że poza wspomnianym wyjątkiem, osoba taka nie mogła korzystać z przywilejów i uprawnień jakie w Polsce dawało posiadanie odnośnego niższego stopnia naukowego⁵⁴. Bez wątpienia powyższy zapis miał na celu przyciągnięcie do polskiej nauki także uczonych zagranicznych, którym ułatwiano starania o doktorat w naszym kraju.

W związku z zajęciem przez Polskę między 2 a 12 października 1938 roku Zaolzia⁵⁵ oraz w listopadzie tegoż roku części Spiszu i Orawy⁵⁶ zaszła konieczność uregulowania uprawnień mieszkańców tych ziem w zakresie posiadanych dyplomów i stopni naukowych. 19 lipca 1939 roku wprowadzono dla nich ulgową i przyspieszoną procedurę nostryfikacji. Każdy zainteresowany mógł do 31 grudnia 1940 roku złożyć za pośrednictwem Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego podanie do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o uznanie posiadanego stopnia za nostryfikowany. Do podania załączano dowód obywatelstwa polskiego oraz oryginalny dyplom szkoły zagranicznej. Do czasu rozpatrzenia sprawy zainteresowana osoba mogła korzystać ze stopni naukowych jakie przysługiwały jej w Czechosłowacji. Od 1 stycznia 1941 roku osoby takie musiałyby poddać się już zwykłej procedurze nostryfikacyjnej⁵⁷.

Zakończenie

Kwestia nostryfikacji w II Rzeczypospolitej miała szczególne znaczenie. Wynikało to z faktu, że państwowość polska przed 1917 rokiem faktycznie nie istniała (bo formalnie takową posiadało od 1815 roku Królestwo Kongresowe). Nie było zatem czegoś takiego jak polskie dyplomy, czy stopnie naukowe. Przyjęto zatem ogólną regułę uznającą dyplomy i stopnie naukowe nadane przez placówki działające na terenie państw zaborczych, o ile zostały uzyskane przez obywateli polskich przed dniem przejścia przez władze polskie (nie koniecznie warszawskie) kontroli nad określonym terytorium poprzednio wchodzące w skład innego państwa. Można oczywiście zastanawiać się, czy przyjęte terminy graniczne były właściwe. Czy nie można było wprowadzić jakiś dodatkowych

⁵³ Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1938 r. Nr 3, poz. 65.

⁵⁴ Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 marca 1939 r. w sprawie uzyskania stopnia doktora na wszystkich wydziałach państwowych szkół akademickich przez obywateli państw obcych – Dz.Urz.Min.W.R.O.P. z 1939 r. Nr 3, poz. 79. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 9 maja 1939 roku.

⁵⁵ Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 października 1938 r. o rozciągnięciu mocy obowiązującej ustawy z dnia 20 stycznia 1920 r. o obywatelstwie Państwa Polskiego na odzyskanie ziem Śląska Cieszyńskiego oraz zmianie niektórych jej przepisów – Dz.U. z 1938 r. Nr 81, poz. 548. Wszedł w życie z dniem ogłoszenia 20 października 1938 roku.

⁵⁶ Dekret Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 listopada 1938 r. o zjednoczeniu z Rzeczpospolitą Polską ziem odzyskanych w listopadzie 1938 r. i o rozciągnięciu na te ziemie mocy obowiązującej niektórych aktów ustawodawczych – Dz.U. z 1938 r. Nr 87, poz. 585. Wszedł w życie z dniem ogłoszenia 16 listopada 1938 roku.

⁵⁷ Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 10 lipca 1939 roku o nostryfikowaniu zagranicznych stopni akademickich naukowych i zawodowych przez obywateli polskich, pochodzących z obszaru ziem odzyskanych – Dz.U. z 1939 r. Nr 63, poz. 425. Weszło w życie z dniem ogłoszenia 19 lipca 1939 roku.

okresów przejściowych np. względem obywateli polskich, którzy kończyli lub chcieli skończyć studia w uczelniach spoza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej po tych datach, a rozpoczęli je przed odzyskaniem niepodległości? Niemniej jakieś granice trzeba było określić i tak właśnie uczyniono. Poza tym, powyższy problem dotyczył niewielkiej grupy osób, trwająca bowiem w latach 1914-1918 wojna raczej nie sprzyjała ani studiowaniu, ani rozwojowi kariery naukowej.

Sama procedura nostryfikacji nie budzi zaś większych emocji. Jej konstrukcja cechowała się elastycznością i przynajmniej w teorii pozwalała na dostosowanie konkretnego przewodu do rzeczywistych i niezbędnych potrzeb w zakresie sprawdzenia wiedzy i umiejętności nostryfikanta, zezwalając na odstępowanie od egzaminów wszędzie tam, gdzie można było ufać w poziom nauczania uczelni, która wydała dyplom podlegający nostryfikacji. Jak można przypuszczać główną ideą takiego rozwiązania było przede wszystkim skłonienie kandydata do uzupełnienia wiedzy o przedmioty ściśle związane z polskością, których przed 1918 roku niemal w świecie nie wykładało.

Musimy też pamiętać, że wprowadzenie nostryfikacji było koniecznością polityczną, związaną z uzyskaniem podmiotowości państwowej na arenie międzynarodowej. I choć z perspektywy czasu, może się to zdawać niemal butą ze strony polskiego szkolnictwa akademickiego – dopiero co odradzającego się, a już roszczonego sobie prawo do uznawania dyplomów uczelni co prawda obcych, lecz często bardzo prestiżowych, o światowym uznaniu i o wielowiekowej tradycji⁵⁸ - to decydowała racja stanu, tak jak ją wówczas postrzegano. Nostryfikacja była bowiem traktowana jako jeden z wyrazów suwerenności Rzeczypospolitej Polskiej.

Poza tym, w niektórych przypadkach ważne były względy praktyczne lub merytoryczne. Istotne było, aby osoby narodowości niepolskiej pragnące korzystać na terytorium Polski z wszelkich przywilejów związanych z posiadaniem dyplomu lub stopnia naukowego znały język polski. Z kolei zamieszanie wojenne i rewolucja bolszewicka, mogły czynić co najmniej podejrzanymi dyplomy uzyskane choćby na terenie Rosji Radzieckiej. Owe wątpliwości najlepiej mogła rozwiązać właśnie nostryfikacja.

⁵⁸ Najmniejszych „wyrzutów sumienia” w tym względzie nie mógł mieć chyba jedynie Uniwersytet Jagielloński, legitymujący się średniowiecznym rodowodem i ponad pięćsetletnią nieprzerwaną tradycją funkcjonowania.

Streszczenie

Jarosław Jastrzębski

Nostrification academic diplomas and degrees in the Second Republic of Poland

Nostrification is the recognition of a foreign diploma, degree or academic title or professional as equivalent to national. Nostrification it proceedings taken in this case and its description is an essential part of the article. The researcher also introduces the reader to the academic education system in the Second Republic. The author notes that the issue of Nostrification in the Second Republic was of particular importance and was an expression of the sovereignty of the reborn state.

Резюме

Ярослав Ястржембски

Признание академических дипломов и степеней во Второй Речи Посполитой

Нострификация является признанием иностранного диплома, степени или учебного звания. В отличие от этого нострификацирование, это производство которого описание в этом случае является главной частью статьи. Исследователь также знакомит читателя с системой академического образования в Второй Речи Посполитой. Автор отмечает, что вопрос о нострификации во Второй Речи Посполитой имел особое значение и был выражением суверенитета возрожденного государства.

